

Fiskalni federalizam u Švajcarskoj

Karakteristike švajcarskog federalizma i reforme

Institute for Management and Regional Economics

Stefan Pfaeffli

Lucerne, 7. juli 2011.

Teme

- Opšte karakteristike federalne Švajcarske
- Zadaci i finansiranje na nižim nivoima vlasti
- Reforma federalizma između konfederacije i kantona
- Organizacija i uloga opština

Opšte karakteristike federalne Švajcarske

Opšti podaci o Švajcarskoj

- Površina: 41.300 km²
- Stanovništvo: 7,7 miliona
- Gustina naseljenosti: 185 stanovnika/km²
- 3 zvanična jezika: nemački, francuski, italijanski
- Stranci: 1,735 miliona ~ 22,1% stanovništva. ¹
- Radna snaga: 4,8 miliona ²
- Stopa nezaposlenosti: 2,9% ³
- BDP: \$ 666,3 mlrd ⁴; 535 mlrd CHF
- BDP po glavi stanovnika: \$ 86.532; 69.500 CHF
- Javni dug: 38,8% BDP ⁵

1) april 2011.

2) kraj 2010.

3) maj 2011.

4) 2008, po tekućem deviznom kursu

5) kraj 2009.

Mapa Švajcarske

Tri nivoa vlasti u Švajcarskoj

Nacionalna vlada

26 kantona
20 kantona, 6 polukantona

~2700 opštine

Kasarakteristike nacionalne Vlade

- Savezna država (republika)
- Jak federalizam: princip subsidijarnosti
- Neposredna demokratija na saveznom nivou:
 - Inicijativa: 100.000 potpisa
 - Referendum: 50.000 potpisa
- Organizacija vlasti: Velika koalicija, sada desni centar (2 SP, 1 CVP, 2 FDP, 1 SVP, 1 BDP); bira Parlament; mandat: 4 godine
- Parlament: dvodomni sistem: Nacionalno veće (predstavnici građana; biraju se proporcionalno) i Veće kantona (Senat; dva predstavnika iz svakog kantona)

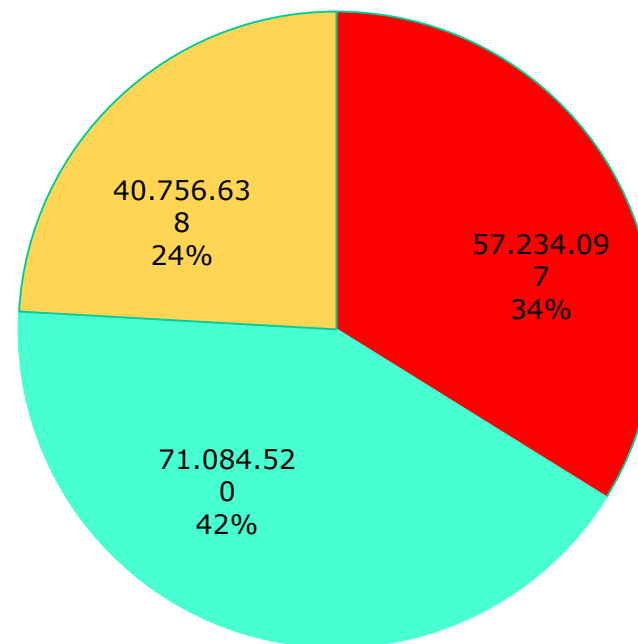
Načela podela vlasti između kantona i konfederacije

- Nadležnosti na saveznom nivou samo ako su predviđene saveznim ustavom
- Savezni ustav mora navesti sva savezna ovlašćenja pojedinačno i u potpunosti
 - Nove javne dužnosti u početku su u okviru nadležnosti kantona
 - Nova savezna ovlašćenja zahtevaju izmene i dopune saveznog ustava
 - Izmena i dopuna saveznog ustava uvek zahteva referendum s dvostrukom većinom, većinom kantona i većinom građana
 - Ovo pravilo o dodeli ovlašćenja otklanja konfuziju.

Državne jedinice i para-država

Državne jedinice

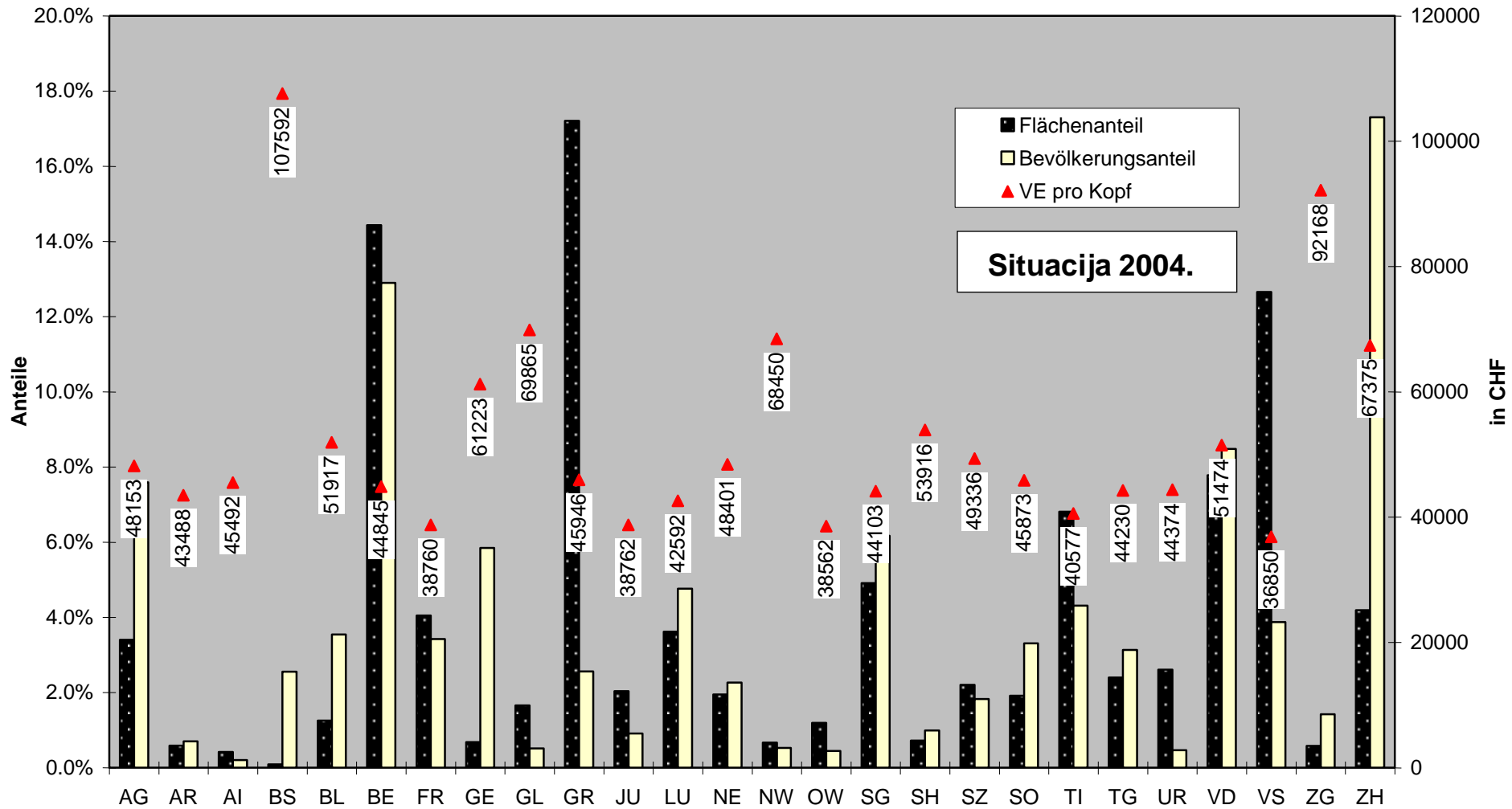
- Konfederacija: centralna vlast
- Kantoni
 - o 20 kantona + 6 polu-kantona
 - o donose kantonalne zakone i imaju visok stepen autonomije
- Opštine
 - o ~ 2700
 - o Dužnosti / Položaj zavisi od kantona
 - o Prosečna veličina opštine: 2400 stanovnika
 - o Lokalna autonomija (u okviru ograničenja): organizacija, finansiranje, obavljanje obaveznih i dobrovoljnih zaduženja

Para-državni sektor

- Poštanske usluge, železnica, socijalno osiguranje, snabdevanje električnom energijom, ...

Kantonalni dispariteti

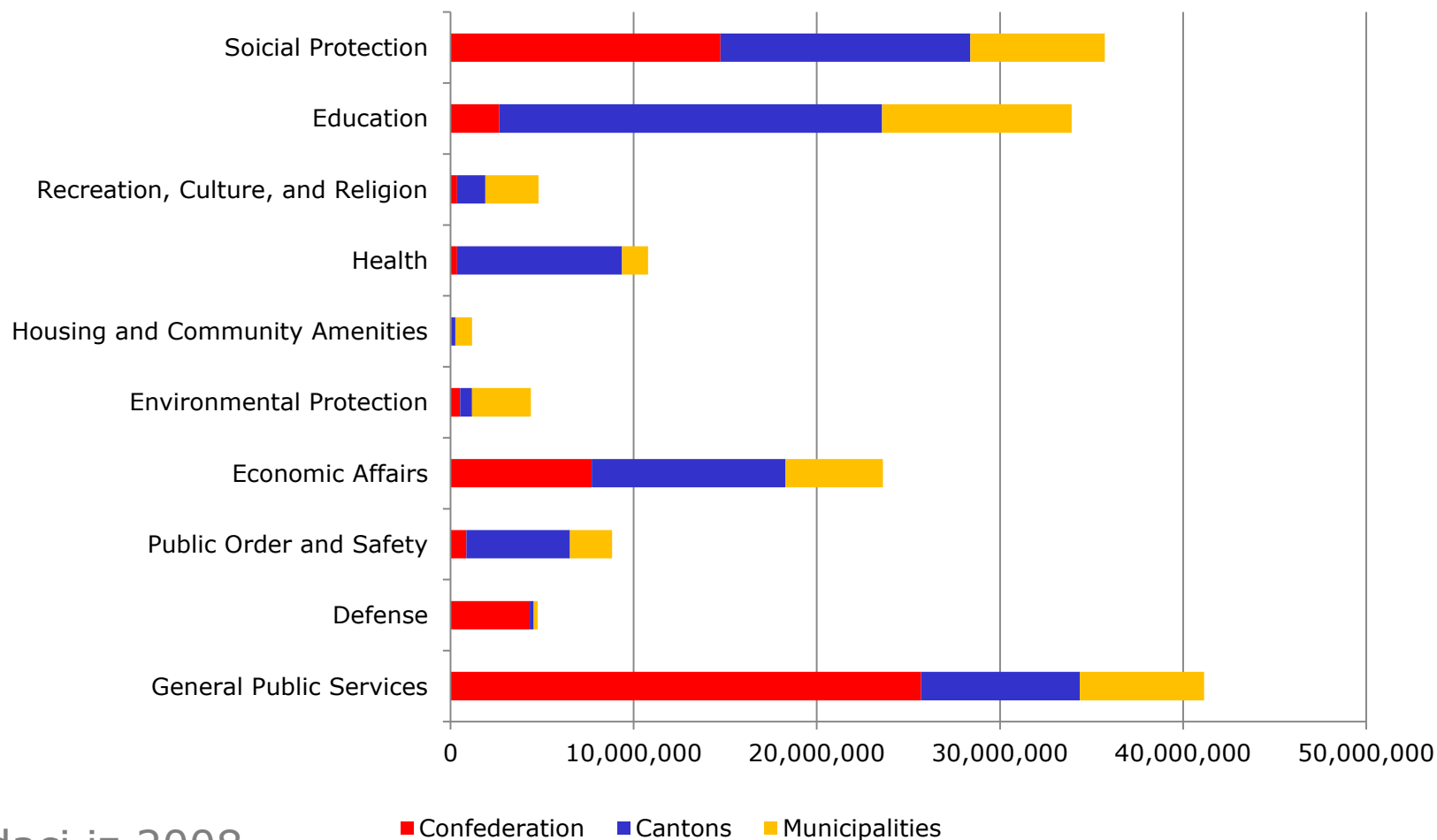
Politička vlast

(Opšti pregled)

Oblast	Konfederacija	Kantoni	Opštine s lokalnim parlamentima	Opštine s lokalnim parlamentima
Izbor vlade	Parlament	Građani	Građani	Građani
Izbor parlamenta	Građani kantona	Građani	Građani	----
Ustav	Građani i kantoni	Građani	Građani	Građani
Zakon	Parlament	Parlament, ponekad i građani	Parlament	Građani
Inicijativa	Građani i kantoni	Građani	Građani	Građani
Referendum	Građani i kantoni	Građani	Građani	Građani
Odobrenje finansijskih izveštaja	Parlament	Parlament	Parlament	Građani
Usvajanje novog budžeta	Parlament	Parlament	Parlament	Građani
Odobrenje poreza	Parlament	Parlament	Parlament	Građani

Dužnosti i finansiranje na nižim nivoima vlasti

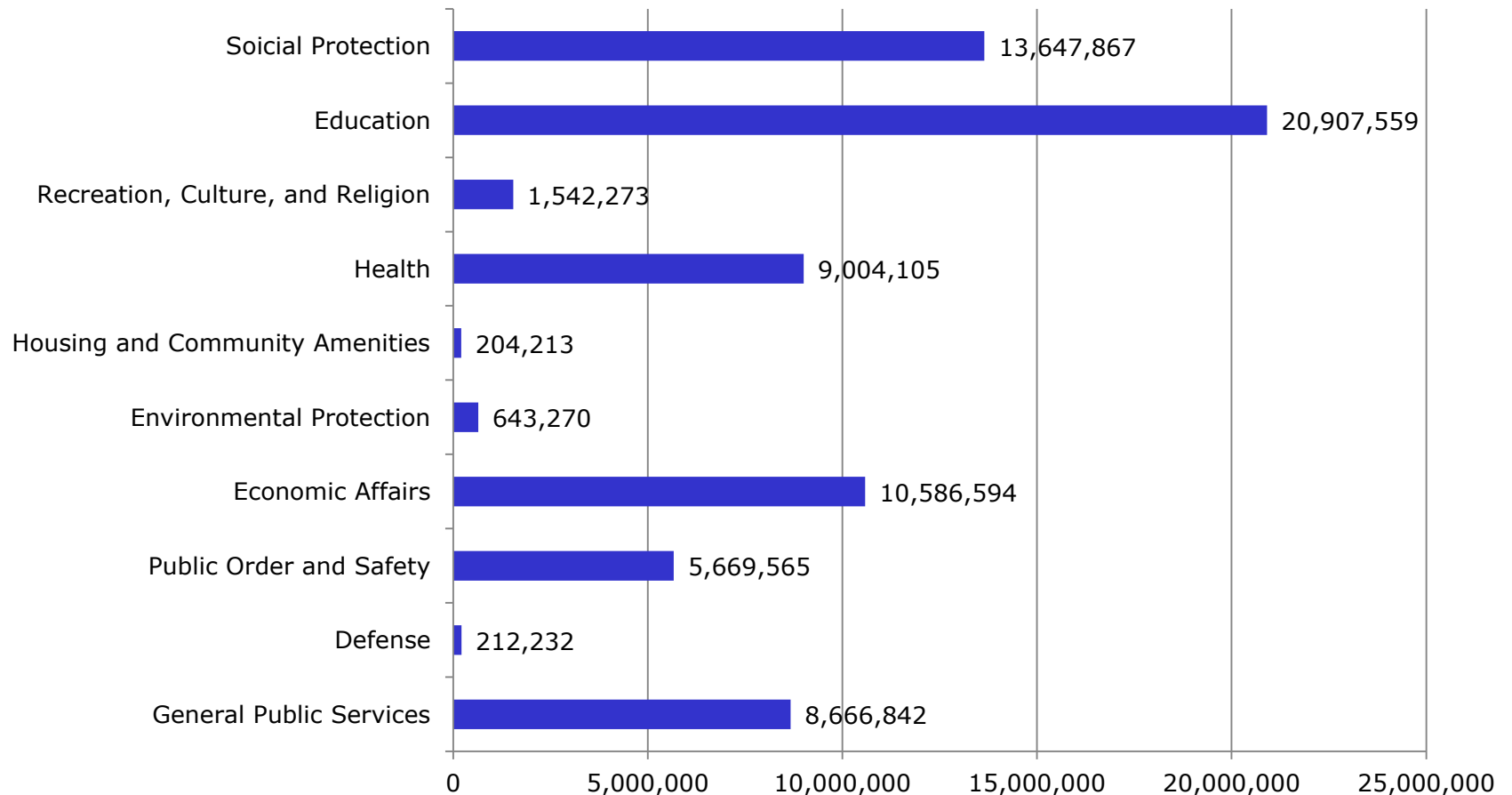
Sadašnja raspodela dužnosti između konfederacije, kantona i opština

Podaci iz 2008.

Glavne dužnosti kantona

(Rashodi u 1000 CHF u 2008)

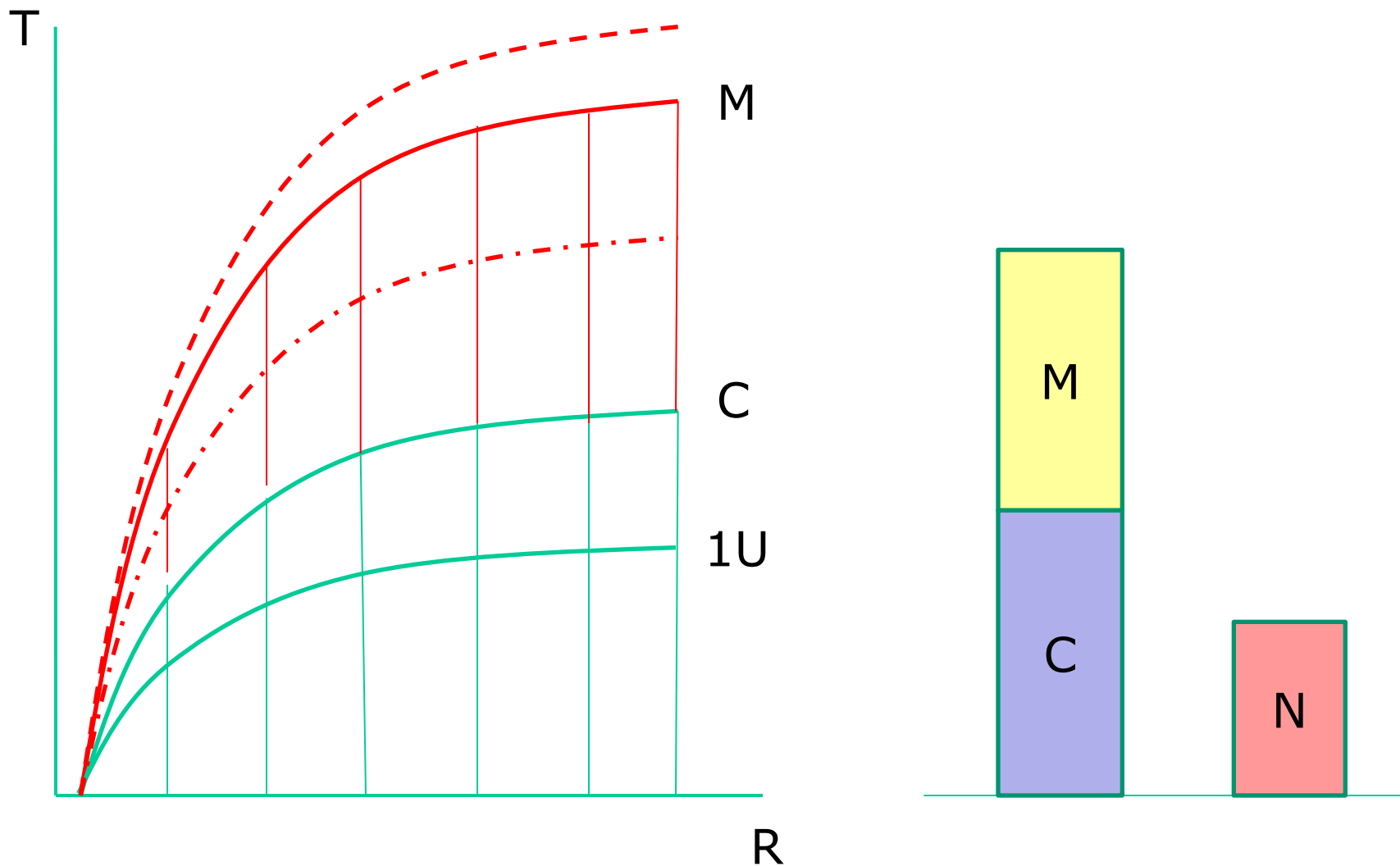

Raspodela prihoda

Oporezovana stavka	Konfederacija	Kantoni	Opštine
Dohodak	Direktni federalni porez	Direktni porez na dohodak	Dodatak
Zdravstvo		Porez na bogatstvo	Dodatak
Profit	Porez na profit	Porez na profit	Porez na profit
Kapital		Porez na kapital	Porez na kapital
Potrošnja	Porez na dodatu vrednost		
Potrošnja određenih dobara	Npr. benzin		
Nasleđe/pokloni		Opciono	Moguće
Posebne javne usluge na zahtev	Takse	Takse	Takse

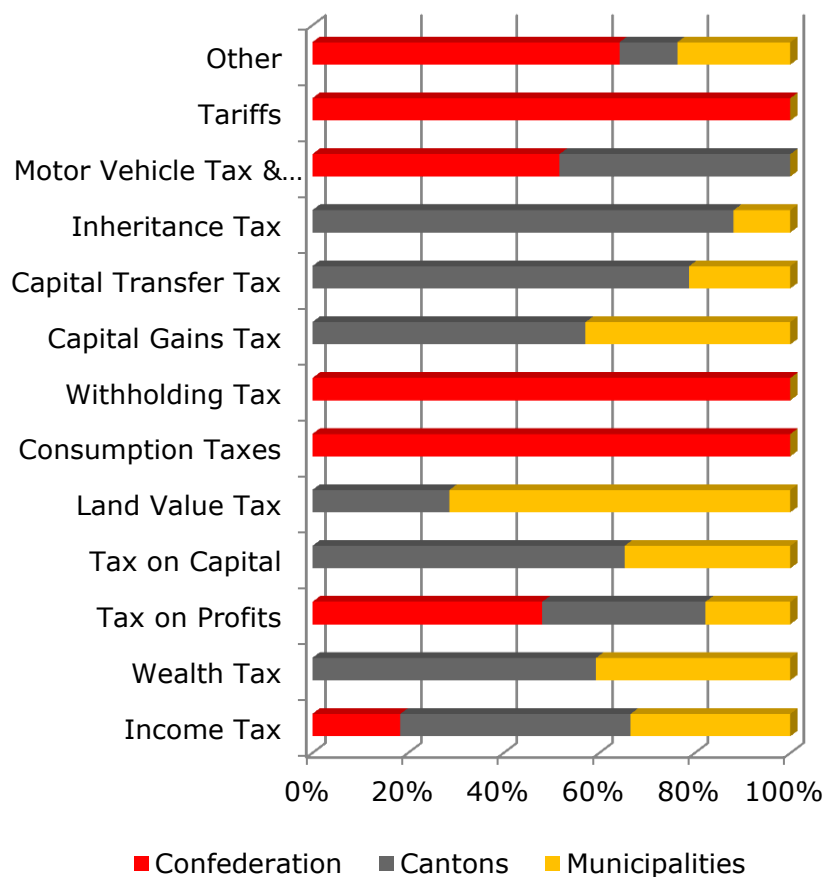
Nije kompletirano

Sistem raspodele poreza u Švajcarskoj

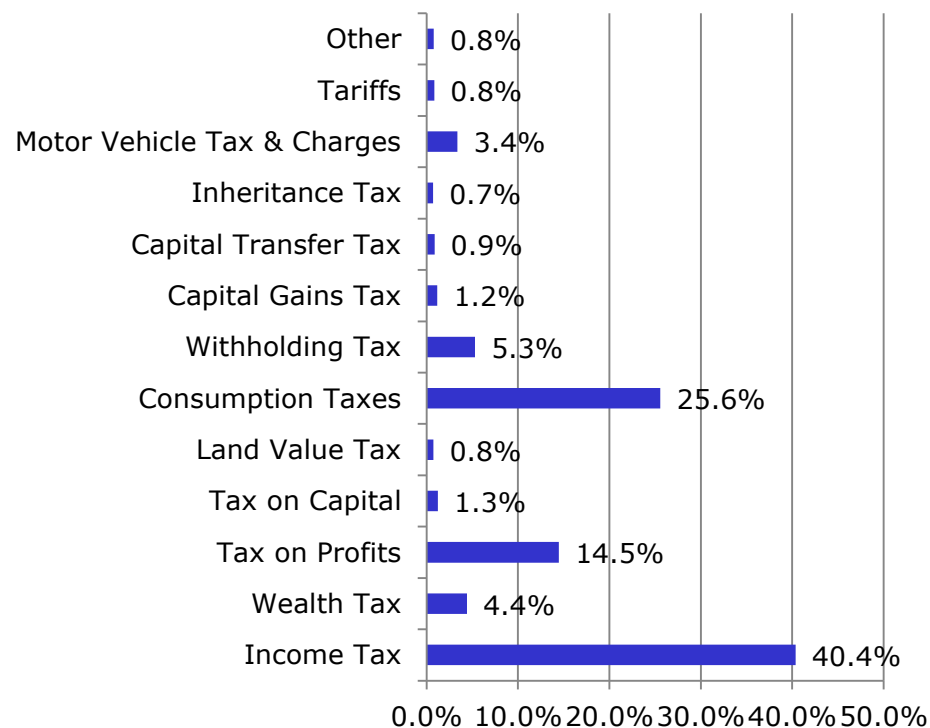

Korišćenje i udeo poreza i taksi

Podaci iz 2008.

Udeo izvora prihoda

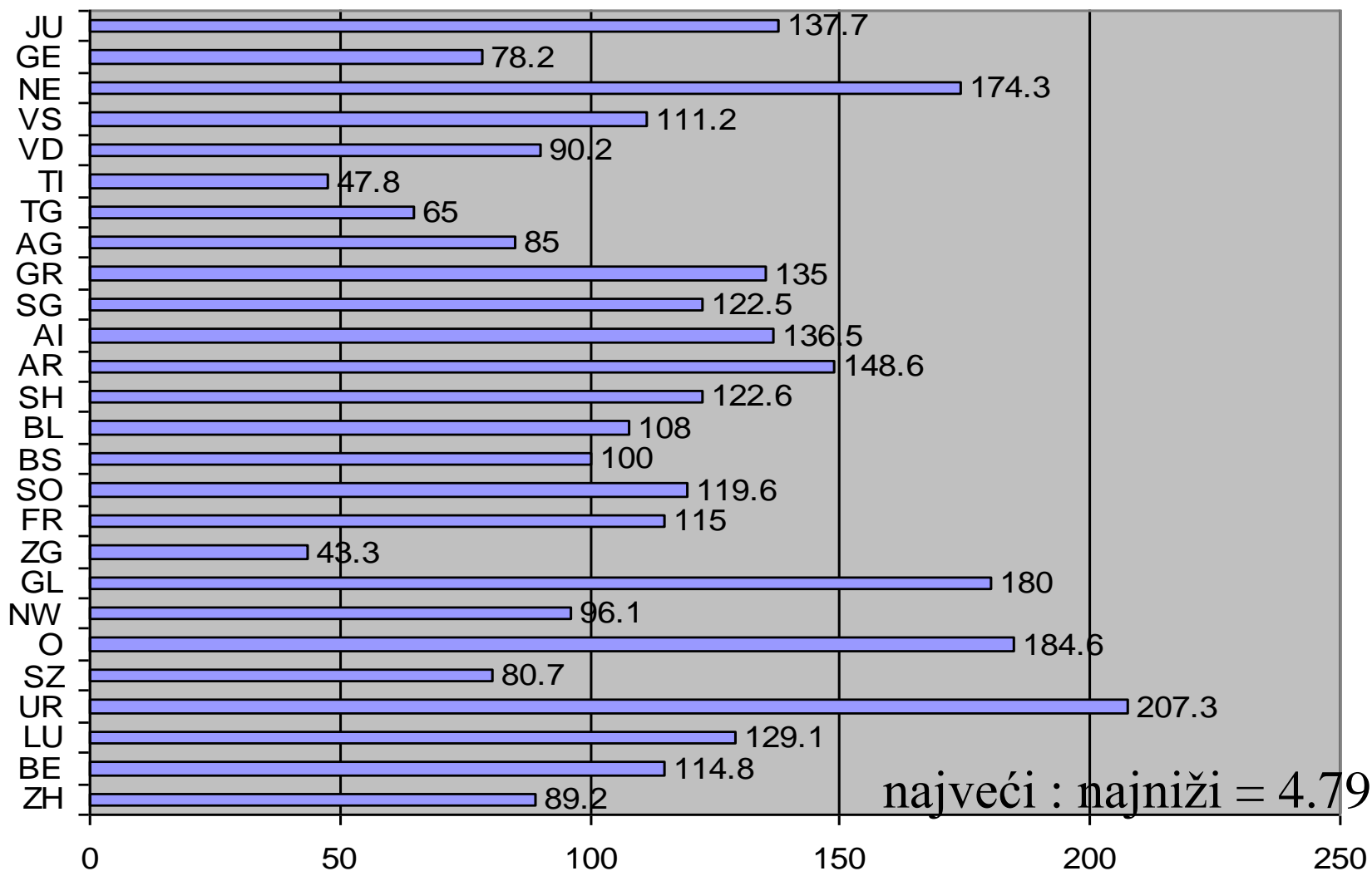

Raspodela glavnih prihoda među nivoima vlasti

- Prihod pojedinaca i pravnih subjekata oporezuju sva tri nivoa vlasti
- Bogatstvo oporezuju samo kantoni i opštine
- Iako se izvori prihoda raspodeljuju među nivoima vlasti, nema fiksnih kvota
- Poreske zakone usvajaju kantoni. Kantoni određuju odbitke, poreske razrede i poreske jedinice
- Opštinske dodatke određuje svaka opština
- Porez na potrošnju pripada samo konfederaciji
- Takse određuju samo kantoni i opštine

Poreska opterećenja po kantonima

Indeks poreskih zaduženja za porodicu s dvoje dece u 2006.
(porez na prihod i bogatstvo po kantonima, opštinama i crkvama)

Reformisanje federalizma Konfederacija - kantoni

Reformisanje federalizma u Švajcarskoj

Pregled

- **Nova zaduženja i dodela finansijskih sredstava** (važi od 1. januara 2008)
 - nova zaduženja
 - dodela novih troškova i sredstava
 - fino podešavanje putem finansijskog izjednačavanja u užem smislu
- **Reforma teritorije**, naročito na opštinskom nivou
- Projekti reforme na **višim nivoima** (konfederacija-kantoni) i **nižim nivoima** (kantoni-opštine)

Finansijsko izjednačavanje
u užem smislu

NFA – najvažnija reforma federalizma

1. Razjašnjenje funkcionalnih odgovornosti na svakom nivou vlasti

- i. Oslobađanje od odgovornosti
- ii. Poboljšanje vertikalne saradnje između federalnog i kantonalnog nivoa upravljanje zajedničkim funkcijama (programski pristup)
- iii. Podsticanje horizontalne saradnje među kantonima

2. Smanjenje razlika među kantonima

- i. Ujednačavanje resursa (minimalni nivo finansiranja)
- ii. Nadoknada posebnih troškova (zbog topografskih i socijalno-demografskih uslova)

Nova zaduženja I: Rasterećenje (važi od 2008)

Centralizacija

- Penziono osiguranje
- Invalidsko osiguranje
- Autoputevi
 - o izgradnja
 - o upravljanje
 - o održavanje
- Centri za poljoprivredne konsultacije
 - o Uzgoj domaćih životinja

Kantonizacija

- Domovi za stare: doprinos za izgradnju i rad
- Specijalno obrazovanje
- Kućna nega
- Obrazovanje za socijalna zanimanja
- Bespovratna sredstva ispod univerzitetskog nivoa
- Rekreativni sport u školi
- Razdvajanje saobraćaja van urbanih područja:
 - modernizacija železničkih ukrštanja
- Aerodromi
- Subvencije za izgradnju u planinskim područjima
- Direktni saveti poljoprivrednicima

Nova zaduženja II:

Pojednostavljena saradnja između konfederacije i kantona

Smanjenje premije zdravstvenog osiguranja
Dodatna pomoć za stara lica
Regionalni javni saobraćaj

Saobraćaj u urbanim područjima
Upravljanje bukom
Zaštita prirode i pejzaža
Sprečavanje poplava
Očuvanje voda
Poboljšanje poljoprivrednih struktura
Šume, lov, ribolov

Glavni putevi

Zvanični pregled zemljišta

Fiksni doprinos
nema rangiranja prema
finansijskoj snazi

Programsko budžetiranje

**Opređeljena
bespovratna sredstva**

Upravljanje prema ciljevima
od konfederacije
ka kantonima

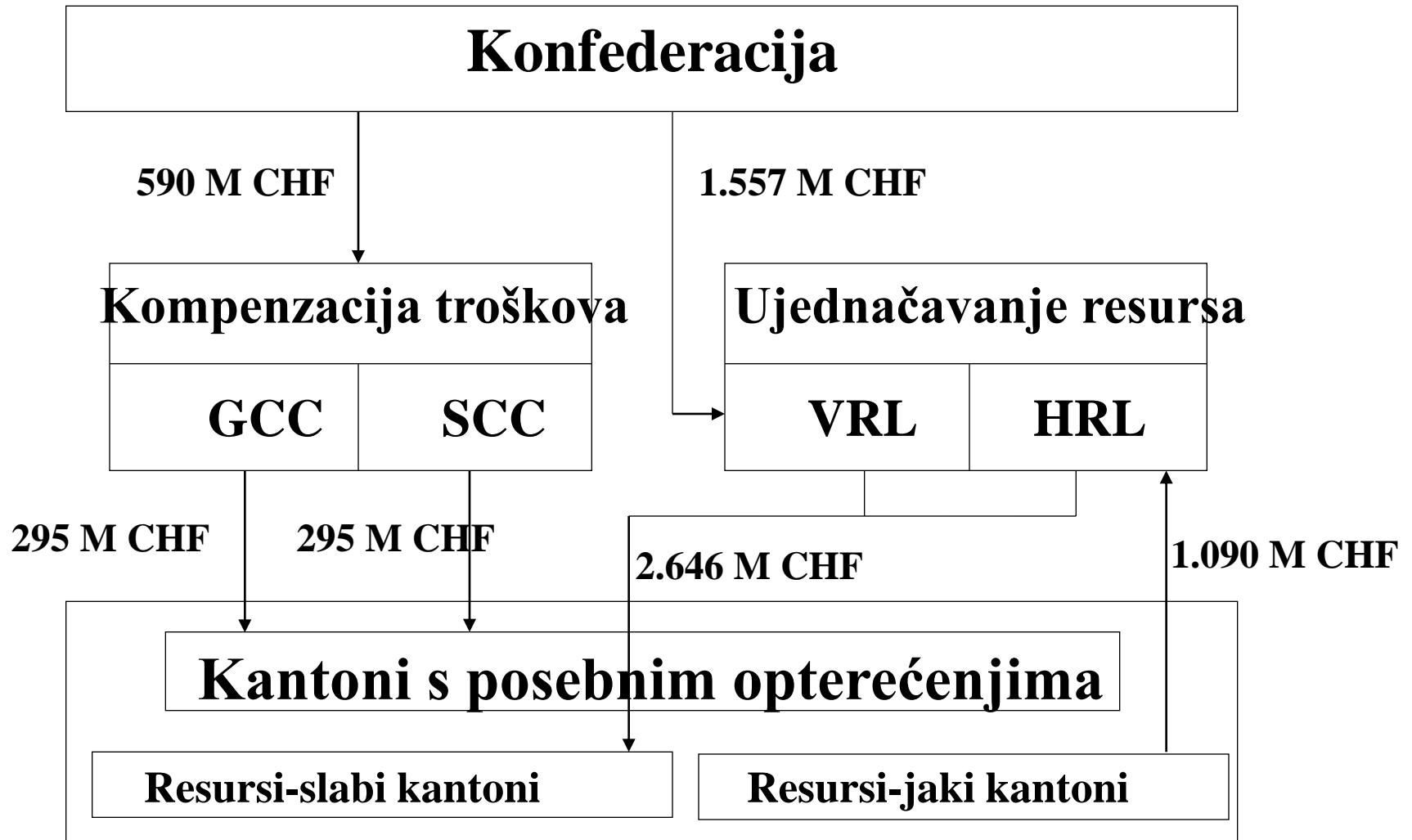
Nova dodela dužnosti III: poboljšana saradnja među kantonima

- Integracija osoba s invaliditetom
- Najmodernija medicina, specijalizovane bolnice
- Kantonalni univerziteti
- Univerziteti primenjenih nauka
- Urbani prevoz
- Prominentna pozorišta, muzeji, itd.
- Upravljanje otpadom
- Kanalizacija

Međukantonalni okvir horizontalne saradnje

- optimizirana u svim kantonima
- ko ima prednost
 - = ko odlučuje
 - = ko plaća
- više efikasnosti

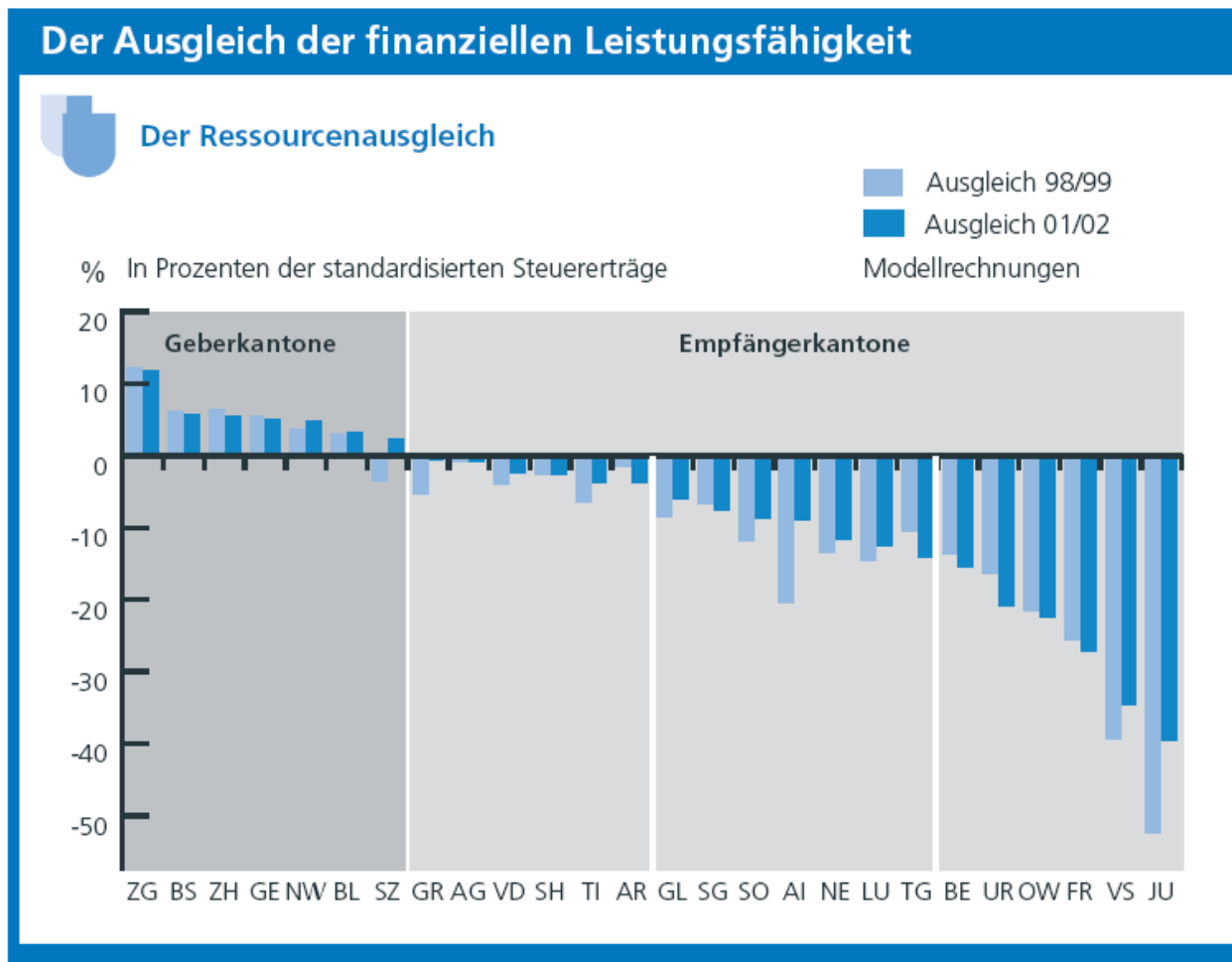
Finansijsko ujednačavanje (u užem smislu)

GCC = Geografsko-topografska kompenzacija troškova
HRL = Horizontalno ujednačavanje resursa

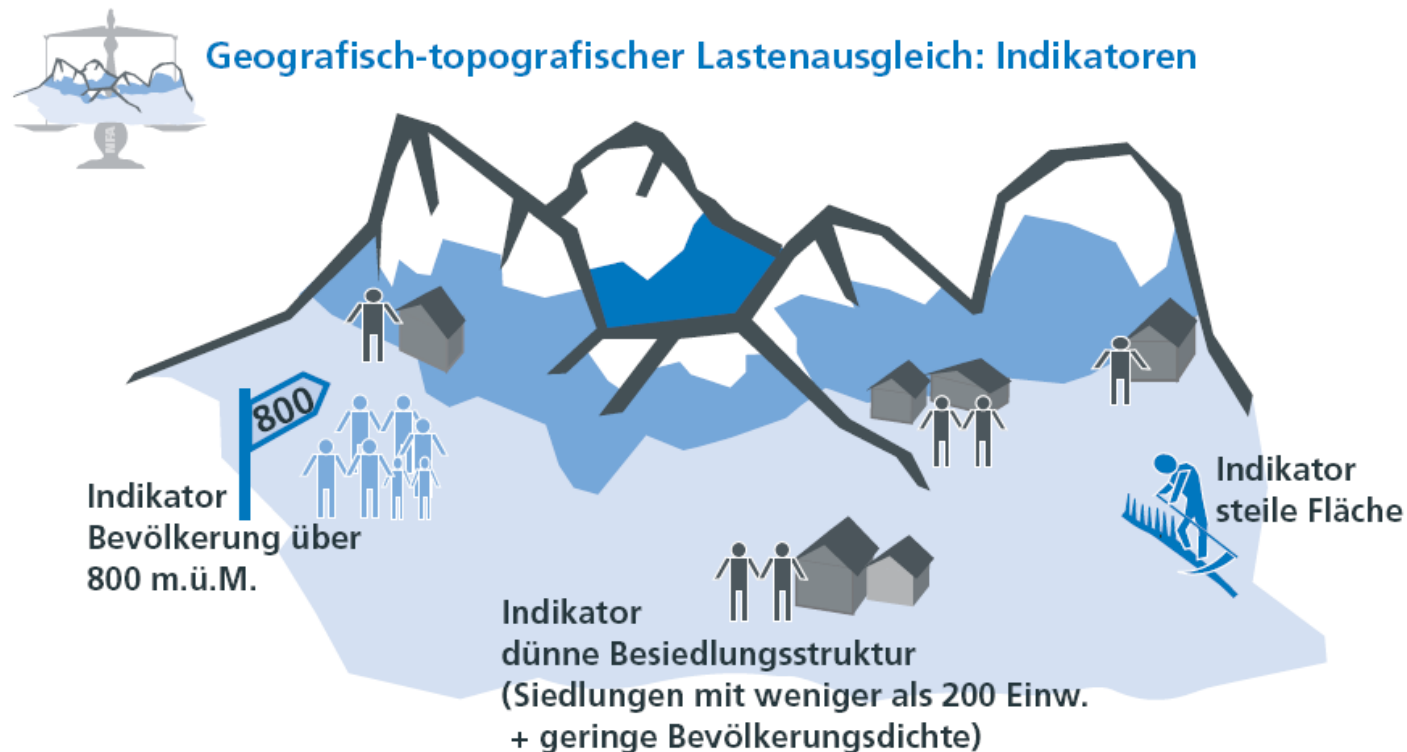
SLC = Socijalno-demografska kompenzacija troškova
VRL = Vertikalno ujednačavanje resursa

NFA ujednačavanje resursa

NFA – kompensacija troškova prema geografsko-topografskim uslovima

Der Lastenausgleich

NFA – kompensacija troškova prema socijalno-demografskoj situaciji

Grundpfeiler	Bez.	Indikator	Quelle und Aufdatierung	Ge- wicht
Armut	A	Anteil Sozialhilfeempfänger an der Wohnbevölkerung	Sozialhilfestatistik (ab 2006 verfügbar), jährlich	40%
Altersstruktur	B	Anteil Einwohner im Alter von 80 Jahren und mehr an der Wohnbevölkerung	Bevölkerungsstatistik, jährlich	25%
Ausländerintegration	C	Anteil Personen mit Herkunft ausserhalb der Schweiz und ihrer Nachbarstaaten, die maximal 12 Jahre in der Schweiz leben, an der Wohnbevölkerung	Zentrales Ausländerregister, jährlich	35%

Organizacija i uloga opština

Opština – standardna organizacija

Građani

- o Glasačka kutija
- o Opštinski sastanak

Skupština opštine (nije obavezan)

Revizorski komitet

Kontrolna komisija (dobrovoljna)

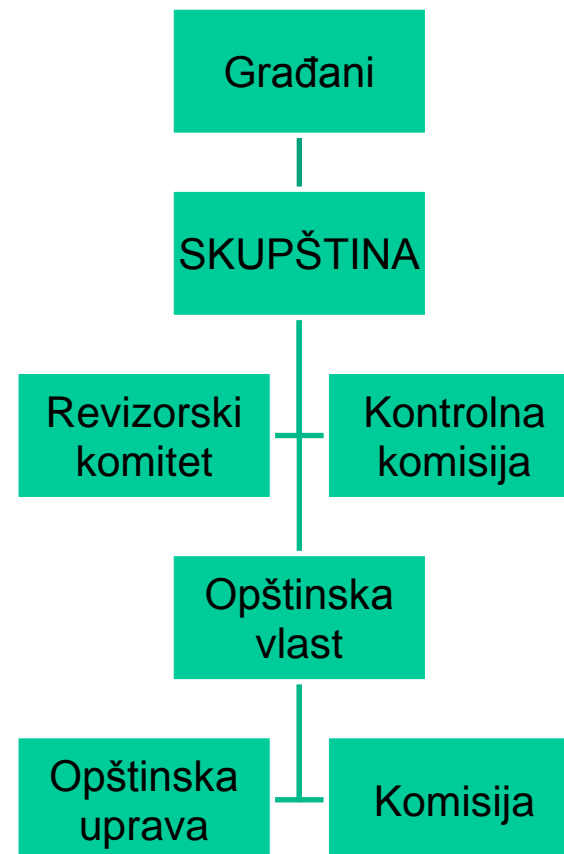
- o Saveti za političko usmeravanje
- o Učešće u kontroli

Opštinska vlast

- o 3-7 članova / načelo kolegijalnosti
- o Biraju građani opštine neposredno
- o Proporcionalno glasanje je često, ali nije obavezno

Komisija

Uprava

Glavne dužnosti opština

Organizacija opštine

- Sistem upravljanja
- Izbor lokalnih organa vlasti
- Ljudski resursi

Naplata poreza

- Kantonalni porezi
- Lokalni porezi (opština, crkva)

Održavanje reda / Spasilačke službe

- Građevinska inspekcija
- Vatrogasna brigada

Matična služba

- Stanovnici, rođenje, smrt, venčanja

Obrazovanje

- Osnovna škola i predškolske ustanove
- Muzičke škole

Socijalno staranje

- Socijalna pomoć
- Domovi penzionera, Domovi za negu

Zdravstvo

- Kućna nega

Saobraćaj

- Regionalni i urbani javni prevoz
- Opštinski putevi

Životna sredina i razvoj

- Upravljanje kanalizacijom i otpadom
- Prostorno planiranje

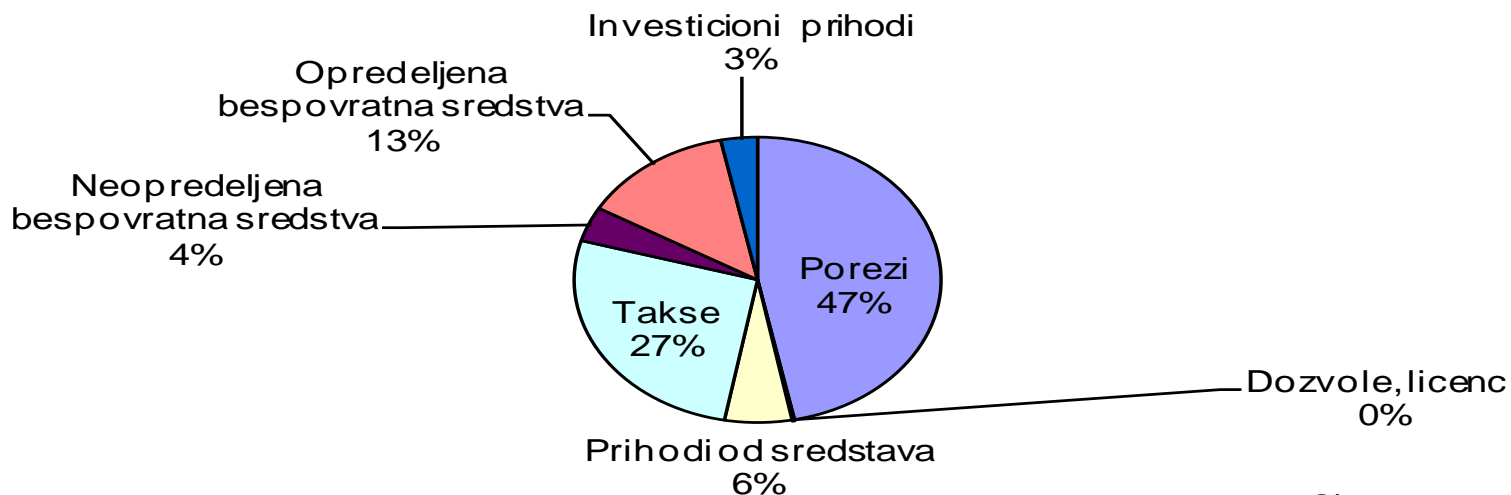
Kultura, razonoda, sportovi

- Opštinski centri za kulturu, razonodu i sportove, na primer biblioteke, pozorišta, muzeji, koncertne dvorane, stadioni, klizališta, bazeni, igrališta

Glasanje i izbori

- Organizacija i sprovođenje saveznih, kantonalnih i opštinskih glasanja i izbora

Finansijska odgovornost opštine

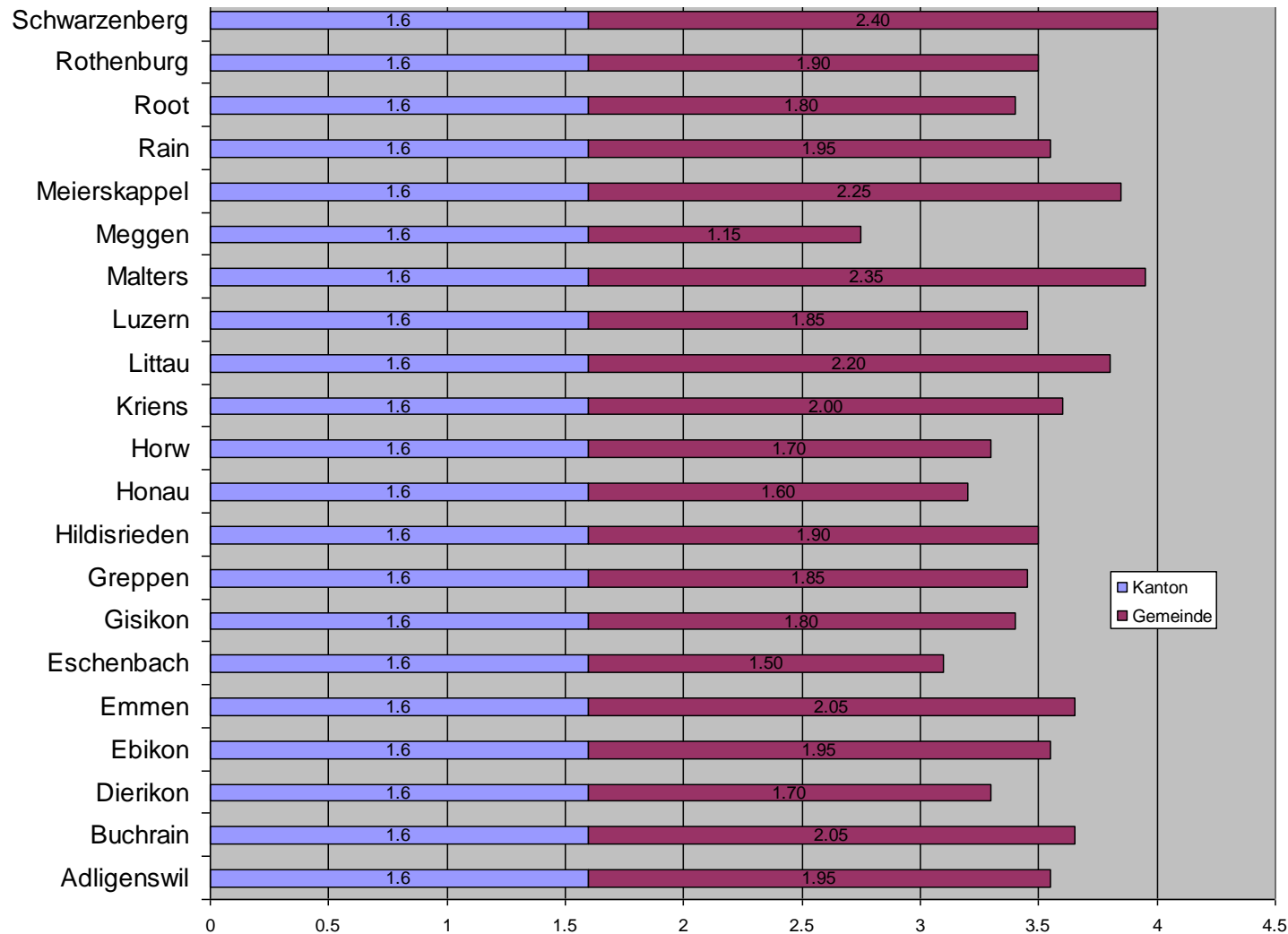

Samo 17%
bespovratnih sredstava

Cifre 2005.

Dispariteti u poreskim opterećenjima na području Lucerna 2007.

**Samo opštinski porezi
visok : nizak = 2,1**

Reformisanje federalizma u okviru kantona

Kanton Lucerna - "Lucern '99 – reforma opštine 2000+"

- Trajanje projekta 1997-2008

- Ciljevi

- Efikasnije opštine
- Poboljšan opštinski kapacitet za zadovoljavanje potreba građana
- Bolje partnerstvo između opština i kantona

- Sadržaj projekta

- Bolja raspodela zaduženja: oslobađanje / kongruencija ovlašćenja i odgovornosti
- Efikasnije finansijsko izjednačavanje
 - **Ujednačavanje resursa**
 - **Kompenzacija troškova**
- Poboljšanje spoljnih struktura
 - **Bolja saradnja među opštinama**
 - **Spajanje opština**
- Poboljšanje unutrašnjih struktura (novi Zakon o opštinama)
 - **Jasnije razlikovanje strateških i operativnih funkcija:** Uloga vlade i uprave
 - **Više upravljanja** (novi instrumenti za planiranje i kontrolu)
 - Srednjoročno planiranje zadataka i finansija, godišnji plan, godišnji budžet (ranije su bili obavezni samo finansijski plan i budžet)
 - Obračun troškova (prikaz potpunih troškova, veća transparentnost)
 - Tri opcije za godišnje izveštaje o budžetu: obračun troškova, NPM ili gotovinska osnova
 - **Smanjeni nadzor kantona** (više odgovornosti za opštinu)
 - Ograničeno na četiri oblasti: demokratski standardi, vladavina prava, minimalni administrativni zahtevi i postojanje kontrolnog sistema CS. CS mora da prati opštinski statut; postoje godišnji budžet, srednjoročno planiranje, godišnji plan, godišnji izveštaj važe.
 - Kanton ne sme da se meša u sprovođenje i ocenu politike, sem ukoliko to nije predviđeno posebnim zakonom.
 - **Međuopštinska saradnja**

Autonomija opština i odgovornost države

- Reformisanje federalizma → više prostora za delovanje opština
 - Više mogućnosti – veći rizici!
 - Kantonalna odgovornost za opštine – da ili ne?
Problem “moralnog rizika”
 - Strogi uslovi za odgovornost kantona:
 - o garancija kantona za opštinu
 - o slab nadzor
 - o neposredni uzrok slabog nadzora; dokaz o uzročnosti
- Nema više garancije nula-deficit
- Samo sumarni monitoring